Niedziela Palmowa

W niedzielę palmową miejscowość Łyse na Kurpiach staje się jedną z najbarwniejszych w kraju. Odrodzenie się zwyczaju wykonywania palm kurpiowskich sprawiło, że z roku na rok Łyse przyciąga liczniejsze rzesze turystów z kraju i zagranicy, przedstawicieli świata dyplomacji, polityki, kultury, nauki. Wychodząc naprzeciw temu zainteresowaniu, poszerzyła się oferta kulturalna, przekształcając się z uroczystości kościelnej i przeglądu konkursowego do dużej imprezy folklorystycznej. Obecnie przyjeżdżając do Łysych można obejrzeć nie tylko procesję z palmami o znacznych rozmiarach, ale także kiermasz sztuki ludowej, kiermasz wydawnictw regionalnych, okolicznościowe wystawy, z wystawą nagrodzonych palm na czele, obejrzeć występy zespołów folklorystycznych, skosztować potrawy kuchni regionalnej, a nawet kupić zminiaturyzowaną ale regionalną palemkę. Na terenie Puszczy Zielonej palma wielkanocna posiada swój charakterystyczny, niepowtarzalny wyraz. Cechują ją zarówno rozmiary (od 1 do 10 m wysokości), sposób wykonania (oplatanie roślinnością leśnego kija), jak też bogata dekoracja bibułkowymi kwiatami i wstążkami.

Do uwicia tych pięknych wielobarwnych, bogato zdobionych i wysokich palma Kurpie przygotowują się miesiącami. Z ciężkiej wielomiesięcznej pracy powstają prawdziwe dzieła sztuki - drobne kolorystycznie dobrane kwiaty, które do złudzenia przypominają prawdziwe, ułożone w desenie i oryginalne wzory. Podobnie jak przed wieloma laty tak i dziś wykonuje się je z pręta leszczyny lub młodej sosny, oplatając go roślinnością leśną. Do palm sosnowych wybiera się młode drzewka zostawiając na wierzchołku naturalnie rozwidloną kiść. Właśnie tę część palmy zdobi się w sposób szczególny: pięknymi kolorowymi kwiatami oraz wstążkami z bibuły. Taki sposób zdobienia jest charakterystyczny dla parafii Łyse i Lipniki. Kwiaty do palmy gospodynie zaczynają robić już od początku wielkiego postu. Składają je do koszy aby tydzień przed Niedzielą Palmową "uwić" lub "ukręcić" z nich palmę. Tradycyjne sposoby zdobienia palm, wyszukane rodzaje kwiatów z bibuły przekazywane są w wielu rodzinach z pokolenia na pokolenie. Dowodem tego są między innymi protokoły konkursu odbywającego się corocznie w Łysych, gdzie powtarzają się te same nazwiska, nazwy wsi, pojawiają się coraz młodsi uczestnicy, przejmując tradycje rodzinne. Przykładem może być rodzina Niedźwieckich z miejscowości Baba, parafia Lipniki, rodziny Szablaków, Bałdygów.

Jeszcze w okresie międzywojennym najpiękniejsze i najwyższe palmy można było oglądać w Myszyńcu, Kadzidle, Baranowie, Łysych i Lipnikach. Dziś zwyczaj ten przetrwał w dwóch ostatnich parafiach. Ogromna w tym zasługa księdza A. Pogorzelskiego, proboszcza parafii Łyse, jednego z inicjatorów wspomnianego konkursu. W powojennej rzeczywistości zanikał zwyczaj strojenia palm i dlatego w końcu lat 60-tych podjęto inicjatywę organizowania konkursów na najładniejszą palmę. Konkurs z biegiem lat rozwijał się obejmując cały region Puszczy Zielonej a sam przegląd przerodził się w dużą imprezę folklorystyczną. Niedziela Palmowa na Kurpiach stała się elementem dziedzictwa kulturowego tego regionu, do którego przywiązuje się szczególną wagę. Oprócz najważniejszego wymiaru jakim jest bez wątpienia sama uroczystość religijna dodać należy także aspekt integrujący ludzi zamieszkujących część Kurpiowskiej Puszczy Zielonej, dotyczy to w szczególności parafii Łyse i Lipniki.

Region Kurpiowskiej Puszczy Zielonej został znakomicie opisany przez Adama Chętnika. Według niego ludowa twórczość kurpiowska zawsze związana była z puszczańskim życiem, miejscową przyrodą, własnym regionem, sztuka ludowa jest "potrzebą życiową tego ludu, wyładowuje w niej wrodzone zdolności twórcze i tworzy od dawna wszystko to na co mu pozwoli czas wolny, materiał jaki jest pod ręką, narzędzie jakim rozporządza, pomysł jaki mu przyjdzie do głowy".

Trud i zaangażowanie twórców palm zostaje doceniane podczas konkursu na Palmę Kurpiowską, który corocznie towarzyszy Niedzieli Palmowej. Z roku na rok palmy są piękniejsze i bogatsze. Zwycięzcom konkursu co roku wręczane są nagrody.
W protokole z posiedzenia Komisji Konkursowej oceniającej palmy podczas pierwszego konkursu 31 marca 1969 roku znalazł się następujący zapis: "Pragniemy, aby życzenia badacza Kurpiowszczyzny - doc. dr Adama Chętnika spełniły się i na Niedzielę Palmową zjeżdżały co roku do Łysych liczne rzesze turystów, by podziwiać piękne, olbrzymie puszczańskie palmy…". Pierwszy konkurs cieszył się nie tylko zainteresowaniem turystów i gości. Został udokumentowany na taśmach filmowych przez Telewizję Białostocką, Polską Kronikę Filmową, CAF. Przewodniczącą pierwszej Komisji była Pani Barbara Zagórna-Tężycka z Ministerstwa Kultury i Sztuki. Ta właśnie instytucja od pierwszego konkursu wspierała finansowo w znacznym stopniu organizatorów.

Konkurs w Niedzielę Palmową przetrwał ponad czterdzieści lat nie tylko dzięki przywiązaniu mieszkańców parafii Łyse i Lipniki do tradycji, ale także dzięki wysiłkom organizatorów - instytucji jak i osobom fizycznym. Według zapisów w protokołach, organizatorem pierwszego konkursu było Muzeum w Łomży i Szkoła Podstawowa w Łysych. Ogromną rolę odegrał w pierwszych latach proboszcz parafii Łyse - niezapomniany ksiądz Adolf Pogorzelski, w parafii Lipniki - ksiądz Aleksander Urynowicz, Państwo Karaszewscy z Kurpiowskiego Towarzystwa Społeczno-Kulturalnego w Łysych, a w następnych latach pozostali jego członkowie. Nie sposób nie wspomnieć Józefa Petrusewicza, postaci niezwykle barwnej i wielce zasłużonej dla tej uroczystości. Finansowo i organizacyjnie konkurs wspierała Cepelia, a szczególnie spółdzielnia "Kurpianka" z Kadzidła. Po reformie administracyjnej w 1975 roku główny ciężar organizacji konkursu spoczął na Muzeum Okręgowym w Ostrołęce, obecnie Muzeum Kultury Kurpiowskiej, jako jednym ze współorganizatorów. Uczestnictwem w

kiermaszu konkurs wspierają także twórcy ludowi zrzeszeni w Oddziale Kurpiowskim Stowarzyszenia Twórców Ludowych. W ostatnich latach główny ciężar organizacyjny spoczywa na gospodarzach, którymi są: Kurpiowskie Towarzystwo Społeczno-Kulturalne, Parafia Rzymsko-Katolicka, Gminny Ośrodek Kultury, Sportu i Rekreacji oraz Wójt Gminy Łyse. Cele postawione przez organizatorów w 1969 roku zostały osiągnięte i dowodzą, że konkurs należy kontynuować.

Niedziela Palmowa pełni ważną funkcję w kulturze miejscowej społeczności. Jest przejawem piękna i najwyższych wartości dawnego zwyczaju, miłości do życia, odrodzenia, więzi współczesności z przeszłością.